HALDEN
KOMMUNE

Veteranplan

for Halden

2022 - 2029

Veteranplan for Halden 2022 – 2029

Plan for personell som har deltatt i internasjonal tjeneste – med bosted i Halden.

Innhold

Innledning s. 3

Veteraners levekår s. 4

Anerkjennelse, ivaretakelse og oppfølging

- Anerkjennelse s. 5
- Ivaretakelse s. 6
- Oppfølging og omsorg s. 7

Aktuelle tjenester i kommunen s. 8

Oversikt over tiltak s. 8

Innledning

Norge har gjennom flere tiår deltatt i ulike militære operasjoner i krigs- og konfliktområder, og flere tusen norske menn og kvinner har erfaring fra slik innsats. Regjeringen har satt søkelys på at veteraner er viktig ressurs for det norske samfunnet, og at de er viktige bidragsytere i arbeidslivet og lokalsamfunnet.

Forsvarets hoveddokument «Grunnlag for utvikling av en kommunal veteranplan» og tidligere vedtatte veteranplaner for Fredrikstad kommune og Sandefjord kommune, har dannet grunnlaget for arbeidet med Halden kommunes veteranplan.

Ivaretakelsen av veteraner fra internasjonale operasjoner er et samfunnsansvar for alle sektorer. Regjeringens oppfølgingsplan fra 2014 «I tjeneste for Norge», omhandler ivaretakelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste. Kommuner med innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste oppfordres her til å utarbeide en kommunal handlingsplan.

Halden kommune ønsker at Halden skal være en god kommune for veteraner og veteraners familie å bo i, og for veteranens barn å vokse opp i.

Foruten opprettelse av en veterankontakt, er det i planen ikke foreslått nye tiltak, men planen ønsker en bevisstgjøring av tilbudene kommunen har og å utnytte de bedre.

I planen benyttes begrepene personell og veteran om hverandre. Definisjonen på en veteran i Forsvaret er personell som på vegne av den norske stat har deltatt i internasjonal militær operasjon.

Handlingsplanen setter søkelys på de tre hovedområdene som er foreslått i Forsvarets «Grunnlag for utvikling av en kommunal veteranplan»: anerkjennelse, ivaretakelse og oppfølging av veteraner og deres familier.

Veteranenes levekår

Siden 1947 har 100 000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner på våre vegne. Dette omfatter 100 operasjoner på fire kontinenter. Siden oppstart av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40 000 bidratt i fredens tjeneste for Norge og det internasjonale samfunnet.

Antall veteraner i Halden er usikkert. De offisielle listene til Forsvarets veterantjeneste viser at det fra og med 1978 er bosatt 178 veteraner i Halden. Det eksakte tallet er sannsynligvis høyere, og Forsvaret ganger sine lister med 1,5, noe som gir et riktigere bilde av hvor mange veteraner som er bosatt i Halden. Når alle veteraner fra Tysklandsbrigaden og frem til pågående operasjoner regnes med, blir tallet ca 267.

Generelt har personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner god helse og klarer seg godt i samfunnet. De er ressurssterke og bidrar aktivt på mange samfunnsområder. I de siste årene er forebygging av helseproblemer styrket gjennom Forsvarets utvelgelse av personell, forberedelse av personellet og deres familier og oppfølgingen før, under og etter tjenesten.

Statistisk Sentralbyrå utga i 2013 rapporten Veteraners Levekår. Statistisk Sentralbyrå sier bl.a. i sitt sammendrag fra undersøkelsen at:

> *Totalt konkluderer vi med at veteraner, både fra forsvaret og fra politiet, er en gruppe som har høy grad av deltakelse på arbeidsmarkedet sammenlignet med referansegruppene. Mange av forsvarsveteranene er heltids yrkesaktive, spesielt gjelder det relativt mange kvinner, og yrkesaktiviteten er også svært høy blant kvinnelige politiveteraner. Forsvarsveteraner har dessuten sykefravær omtrent som i referansegruppen, mens korte fravær forekommer noe hyppigere blant politiveteraner når vi sammenligner med referansegruppen.*
>
> *Forsvarsveteraner opplever like mye støtte og tilbakemelding i sitt arbeid som andre, politiveteraner opplever mer. Det er derfor lite som tyder på at tjenesten i betydelig grad bidrar til lavere yrkesaktivitet eller svekker arbeidsforholdene.*

En undersøkelse av psykisk helse hos norsk militært personell som har tjenestegjort i Afghanistan i perioden 2001-2011 ble foretatt av Forsvaret v/ Kontor for psykiatri og stressmestring. Rapporten har følgende konklusjon:

> *Det store flertallet av veteranene har god psykisk helse i gjennomsnitt fire år etter avsluttet tjeneste i Afghanistan. En andel av afghanistanveteranene har psykiske helseplager på samme tidspunkt. Nivået av helsesvikt er lavere enn i en tidligere norsk undersøkelse av Libanonveteraner (UNIFIL-undersøkelsen), og også lavere enn hovedtendensen i utenlandske studier av veteraner fra krigene i Afghanistan og Irak.*

Både Afghanistan-studien og Levekårsundersøkelsen (SSB) indikerer at helsestatusen for norske veteraner i all hovedsak er god. Forekomsttallene når det gjelder psykisk lidelse er ikke bekymringsfulle når man sammenlikner med den øvrige befolkningen.

Til tross for dette hovedinntrykket er det likevel en del som sliter med ettervirkninger og stresslidelser etter deltakelse i internasjonale operasjoner. Studiene viser en sammenheng mellom graden av belastninger i forbindelse med tjenesten og stressreaksjoner i ettertid. Dette er et forhold som det er vesentlig å følge opp.

Anerkjennelse, ivaretakelse og oppfølging

Anerkjennelse

Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran. Det bidrar til å ivareta historien og knytter bånd mellom Forsvaret og samfunnet.
Lokale markeringer favner flest mulig og bidrar til å synliggjøre at veteraner er en del av lokalsamfunnet.

8. mai
er kombinert minnedag for frigjøringen etter 2. verdenskrig, og for Forsvarets veteraner fra internasjonale operasjoner. Denne dagen er den viktigste dagen Halden kommune kan vise anerkjennelse av våre veteraner, og Forsvaret arrangerer hvert år markeringer på Rødsberget i samarbeid med Halden kommune.

Minnesmerker

Rødsberget skanse – et minnesmerke over falne i 2.verdenskrig

FN-dagen

Halden oppfordrer skoler og barnehager til å markere FN-dagen 24.oktober. Denne markeringen kan gjøres i samarbeid med lokale veteraner.

Forsvarets minnedag
Etter ønske fra overlevende og pårørende ble det i 2007 innført Forsvarets minnedag for å minnes alt personell som har mistet livet i Forsvarets tjeneste. Forsvarets minnedag gjennomføres årlig første søndag i november.

Ivaretakelse

Kommunen er ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. For fastleger og ansatte i kommunens tjenester vil det være viktig å vite at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger tilknyttet internasjonale operasjoner, selv om dette ligger langt tilbake i tid.

Alle landets fastleger har fått tilsendt boken «Håndbok i militærpsykiatri» fra Forsvaret som et ledd i kompetanseoverføring fra Forsvaret til det sivile helsevesenet. Ved å ha kompetanse på dette feltet vil hjelpeapparatet lettere forebygge mer alvorlige problemer.

De aller fleste veteraner klarer seg bra etter tjeneste, men det er likevel noen som kan oppleve utfordringer og problemer i etterkant. Dette kan gi både psykiske og fysiske belastninger som også påvirker veteranenes familier.

Forsvaret har en rekke tiltak det er nødvendig at kommunehelsetjenesten kjenner til og har oversikt over:

- Informasjon om veteraner og internasjonale operasjoner.
- Informasjon om ressurser kommunen kan støtte seg på.
- Informasjon om kursing av helsepersonell om veteranrelaterte problemstillinger.

For barn og ungdom vil fravær av foreldre over lengre tid være utfordrende, og foreldrenes opphold i krigssoner kan forsterke barnas reaksjoner. Det er derfor viktig at personell i barnehager og skoler har kompetanse på feltet slik at de kan møte barna med den hjelpen de trenger. Forsvarets veteranavdeling (FVA) har tilpasset materiell knyttet til dette.

Veterankontakt.
Forsvaret oppfordrer kommunene til å utpeke en veterankontakt som vil ha ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familier, samt besitte kunnskap

om feltet. Opprettelsen av en kommunal veterankontakt kan sees som et selvstendig tiltak for å lette tilgangen for veteraner til kommunen som deres primære tjenesteyter. Opprettelse av veterankontakt er viktig for å koordinere og effektivisere kommunens samarbeid med sentrale aktører innenfor feltet, som Forsvarets veterantjeneste, frivillige organisasjoner og de regionale ressurssentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS).

Oppfølging og omsorg

Året etter hjemkomst har Forsvaret et oppfølgingsansvar. Etter tre til seks måneder får alle en henvendelse fra Forsvaret. Her stilles en del spørsmål om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært.
Forsvarets oppfølgingsplikt avsluttes etter ett år fra hjemkomst. Alle kan likevel når som helst kontakte Forsvaret, ved Forsvarets Åpne-Dør-tjenesten for spørsmål om rettigheter og hjelp.

Forsvarets veteransenter
Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier. Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner.

Halden kommune er ansvarlig for at personer som oppholder seg i kommunen skal tilbys nødvendig helse- og omsorgstjenester. Det er viktig at fastleger og andre kommunale tjenester vet at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger med sammenheng til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

NAV har ansvar for at personer som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner for Norge får god oppfølging. Det er opprettet et eget kompetansemiljø for veteransaker ved **NAV Elverum.**

Aktuelle tjenester

Forsvarets veterantjeneste (FVT)

Det er et overordnet prinsipp at skadet personell skal følges opp av samfunnets ordinære helse- og omsorgstjenester og sosialfunksjoner.

Som et supplement har FVT oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst fra tjenester i internasjonale operasjoner. Etter dette året overføres ansvaret til kommunehelsetjenesten.

Fastlege er den første veteranene møter i kommunehelsetjenesten. Fastlegen henviser til spesialisthelsetjenesten og andre tiltak når det er nødvendig.

Helsesykepleier kan være en støtte for barn og familien og kan gi informasjon om andre hjelpetilbud. For ansatte i skole og barnehage er det viktig å være informert og ha kunnskap som gjør at barna ivaretas på en god måte.
Hvis et barn føler utrygghet eller har andre problemer som følge av at far eller mor er i utenlandstjeneste, skal dette fanges opp av ansatte i skoler og barnehager.

Arbeids- og velferdsetaten (***NAV***) skal bidra til å skape et inkluderende samfunn, et inkluderende arbeidsliv og et velfungerende arbeidsmarked. Etaten skal veilede brukere når det gjelder arbeid, familie og pensjon, og følge opp brukere som trenger ekstra bistand.

Halden kommune vil opprette en informasjonsside på kommunens hjemmeside om hvor veteraner og deres familier kan henvende seg for å få nødvendig hjelp. Informasjonssiden skal være kjent for kommunens helsetjeneste og andre berørte instanser.

Oversikt over tiltak

- Det opprettes en egen veterankontakt i kommunen
- Frigjøringsdagen 8.mai og FN-dagen 24. oktober markeres hvert år
- Det utarbeides en informasjonsbrosjyre og nettside for veteraner med aktuell informasjon
- Det etableres et faglig samarbeid med NAVs kompetansesenter og NAV Halden der målet er kompetanseheving